

MEIDÄN PLANEETTA, MEIDÄN VASTUU

Ilmastovastuun oppimisen toimenpideohjelma 1.0
luonnos 23.9.2019

Toimenpideohjelma rakentuu ilmastovastuun oppimisen visiosta ja tavoitteista vuodelle 2025 sekä toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi. Toimenpideohjelma on laadittu Ilmastovastuu koulutuksessa -vaikutusohjelmassa yhteistyössä opettajien ja ohjaajien, rehtorien, johtajien, järjestöjen, opiskelijoiden, viranomaisten ja muiden asiantuntijoiden kanssa.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

KÄSITTEISTÖÄ

Ilmastovastuu on aktiivista toimimista, vastuunottoa ja vaikuttamista yhteisen tulevaisuuden hyväksi. Ilmastovastuu pohjautuu ymmärrykseen ilmastonmuutoksesta ilmiönä ja ihmisen vaikutuksista ilmastoon sekä keinoista hillitä ilmastonmuutosta ja sopeutumistavoista.

Ilmastovastuun oppimisen (ilmastonmuutos osana kestäväää kehitystä edistävää koulutusta) tavoitteet (pohjautuu UNESCO 2016):

- vahvistaa ymmärrystä ilmastonmuutoksesta ilmiönä ja ihmisen toiminnan vaikutuksesta siihen
- lisätä tietoa ilmastonmuutoksen hillintäkeinoista sekä osaamista ja motivaatiota vaikuttaviin ilmastonmuutoksen hillintätoimiin
- vahvistaa tietoa ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ja valmiuksia sopeutua todennäköisesti uhkaaviin ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

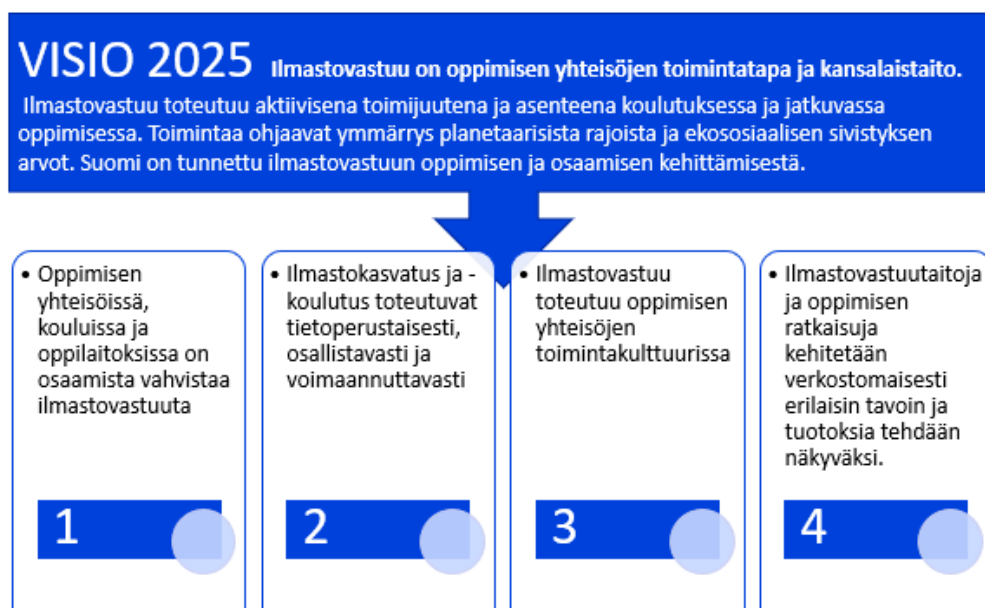

ILMASTOVASTUUN OPPIMISEN VISIO 2025

Ilmastovastuu on oppimisen yhteisöjen toimintatapa ja kansalaistaito.

Ilmastovastuu toteutuu aktiivisena toimijuutena ja asenteena koulutuksessa ja jatkuvassa oppimisessa. Toimintaa ohjaavat ymmärrys planetaarisista rajoista ja ekososiaalisen sivistyksen arvot. Suomi on tunnettu ilmastovastuun oppimisen ja osaamisen kehittämisestä.

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Tavoite 1 Oppimisen yhteisöissä, kouluissa ja oppilaitoksissa on osaamista vahvistaa ilmastovastuuta

Toimenpiteet:

- Osallistetaan rehtorit ja muu johto ilmastojohtajuuteen
- Sisällytetään ilmastovastuu opettajankoulutukseen
- Järjestetään ilmastovastuun oppimisesta ja opettamisesta täydennyskoulutusta
- Varmistetaan, että työpaikkaohjaajat ja muut sidosryhmät koulutetaan ilmastovastuun oppimisen tavoitteisiin
- Ymmärretään ilmastovastuu kestävä kehityksen kokonaisuudessa, kuten kytkeytyminen sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, kiertotalouteen ja luonnon monimuotoisuuteen

Tavoite 2 Ilmastokasvatus ja -koulutus toteutuvat tietoperustaisesti, osallistavasti ja voimaannuttavasti

Toimenpiteet:

- Varmistetaan ilmastovastuun oppimisen kansalliset tavoitteet varhaiskasvatussuunnitelman, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisten tutkintojen perusteissa ja tuetaan niiden toimeenpanoa
- Muokataan joustavasti oppimisen sisältöjä ja tarpeita sen mukaan, kun ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksista sekä hillinnästä ja sopeutumisesta saadaan uutta tietoa
- Varmistetaan pedagogisilla ratkaisuilla ilmastovastuun edellyttämä oppiminen, kuten ymmärrys systeemisyydestä ja kompleksisuudesta ja tuetaan voimaantumisen ja vaikutusmahdollisuuksien, kriittisyyden, luovuuden, eettisyyden ja tulevaisuusorientoituneisuuden kehittymistä
- Otetaan oppijalähtöisyys ja osallisuus keskiöön ja nähdään oppimistilanteet vuorovaikutteisina kehittymisen paikkoina
- Vahvistetaan ymmärrystä maapallon rajoista ja ekologisista lähtökohdista

- Varmistetaan, että saatavilla on selkeää, ajantasaista ja tietoperustaista oppi- ja opetusmateriaalia

Tavoite 3 Ilmastovastuu toteutuu oppimisen yhteisöjen toimintakulttuurissa

Toimenpiteet:

- Toimitaan yhteiskuntaa uudistavina toimijoina ja vaikuttajina kohti ilmastovastuullista tulevaisuutta
- Toimitaan muutoksen mahdollistajina ja motivoidaan ilmastovastuullisuuden toimimalla esimerkkinä
- Sisällytetään ilmastotavoitteet osaksi oppimisen yhteisön strategiaa ja vuosittaista toimintasuunnitelmaa ja seurataan niiden toteutumista tai laaditaan erillinen ilmasto-ohjelma
- Sisäistetään ilmastovastuu osaksi koulujen ja oppilaitosten ruokakulttuuria
- Vahvistetaan koulujen ja oppilaitosten muodostumista älykkäiksi kiertotaloutta tukeviksi ympäristöiksi

Tavoite 4 Ilmastovastuutaitoja ja oppimisen ratkaisuja kehitetään verkostomaisesti erilaisin tavoin ja tuotoksia tehdään näkyväksi

Toimenpiteet:

- Toteutetaan kokeiluja ja yhteiskehittämistä ilmastovastuun oppimisen ja ratkaisujen kehittämisessä
- Nähdään oppimisen yhteisöt verkostoina, joissa ovat mukana myös järjestöt, huoltajat ja työpaikat
- Sisällytetään ilmastovastuu osaksi kehittämistoimintaa ja hankkeita
- Viestitään ilmastovastuun oppimisen ja opetuksen ratkaisuista paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti
- Koordinoidaan kehittämistoimintaa kansallisesti ja kootaan ratkaisuja yhteiselle alustalle.

TOTEUTTAMINEN

Toimenpideohjelman tavoitteet ja toimenpiteet ulottuvat kansallisesta ja jopa kansainvälisestä tasosta paikalliseen ja yksittäiseen toimijaan kohdentuviksi. Ohjelman toimenpiteitä voidaan toteuttaa yksilötasolla, mutta vision saavuttamiseksi tarvitaan myös yhteistyötä ja yhdessä oppimista ja kehittämistä.

LAADINTAPROSESSI

Laadimme toimenpideohjelman Ilmastovastuu koulutuksessa -vaikutusohjelmassa vuonna 2019 seuraavin askelin.

Erätaukodialogi ilmastovastuun oppimisesta kouluissa ja oppilaitoksissa

Järjestimme osana Sitran ilmastoaiheisia erätaukodialogeja 29.1.2019 tilaisuuden, jossa keskusteltiin, miten voisimme edistää ilmastovastuun oppimista kouluissa ja oppilaitoksissa. Tilaisuudessa oli 29 osallistujaa seuraavista paikoista: Ammattiosaamisen kehittämissyhteistyö AMKE, Biologian ja maantieteen opettajien liitto BMOL ry, Helsingin yliopisto, Luksia, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, Motiva Oy, Nuorten Akatemia, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry, OKKA-säätiö, Pohjois-Helsingin kuvataidekoulu, Ruusuvuoren koulu, Sakki ry, Solidaarisuus, Suomen kulttuurirahasto, Suomen Somalia-verkosto ry, Suomen ympäristöopisto Sykli, Tampereen ammattikorkeakoulu, Tampereen yliopisto, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi.

Ilmastovastuun oppimisen esteiksi todettiin kokemukselliset, asenteelliset ja arvoihin liittyvät esteet ja tiedon puute. Keinoiksi puolestaan nähtiin pedagogiset ratkaisut, kuten arvokeskustelu ja luovuus oppimiseen, ilmastovastuun ymmärtäminen taitona ja osaksi kaikkien työtä. Lisäksi toivottiin lisää koulutusta ja dialogeja sekä resursseja. Erätaukodialogin keskustelujen anti toimi pohjalla laadittaessa kyselyä ilmastovastuun oppimisesta ja määriteltäessä aihioita toimenpideohjelman sisällölle.

Kysely ja keskustelut

Selvitimme ilmastovastuun oppimisen nykytilaa ja kehittämistarpeita huhti-toukokuussa 2019 kyselytutkimuksella. Kysely oli avoinna Opetushallituksen verkkosivuilla ja tietoa siitä jaettiin somekanavilla ja sähköpostitse. Kyselyvastauksia saapui 1456, joista noin kaksi kolmasosaa oli oppilailta ja opiskelijoilta. Kyselyvastauksissa esitettiin lukuisia kehittämisideoita ilmastovastuun oppimiseen, visioitiin vuoden 2025 tilannetta ja esitettiin ehdotuksia aihetta kuvaavaksi sloganiksi. Kyselytulokset kootusti verkkosivuilla (*raportti tekeillä*).

Osallistuimme Sitran kiertotalousseminaarin yhteydessä organisoimaan nuorisotapahtumaan järjestämällä oppijoille työpajan. Tilaisuudessa kuultiin nuorten ilmastotekoja sekä kokemuksia ja toiveita ilmastovastuun oppimisesta. Nuoret äänestivät kyselyssä ehdotetuista ilmastovastuun oppimisen sloganeista mielestään sopivimmat.

Muotoilutyöpaja

Toteutimme 12.6.2019 muotoilutyöpajan, jossa käsiteltiin taustaksi kyselytulokset ja työstettiin ilmastovastuun oppimisen visiota vuodelle 2025, tavoitteita ja toimenpiteitä sekä rooleja ja vastuita. Työpajan kuuden ryhmän tuotokset koottiin yhteen ja kiteytettiin jälkikäteen yhteen toimenpideohjelman luonnokseksi. Työpajassa myös valittiin aiheen sloganiksi ”meidän planeetta, meidän vastuu”.

Työpajaan osallistui 48 opettajaa ja opetusalan muuta edustajaa, järjestötoimijaa, hallinnon edustajaa ja yhteiskunnallista vaikuttajaa seuraavista paikoista: Biologian ja maantieteen opettajien liitto BMOL ry, Espoon kaupunki, Kehittämiskeskus Opinkirjo, Keski-Suomen ELY-keskus, Lapin yliopisto, Luonto-Liitto, Motiva Oy, Nuorten Agenda2030, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry, OKKA-säätiö, Omnia, Plan International Suomi, Sitra, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry, Suomen Metsäyhdistys, Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL, Suomen ympäristöopisto Sykli, Talous ja nuoret TAT, Tampereen ammattikorkeakoulu, Turun Auskultantit ry, WWF Suomi, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi.

Yhteiskehittäminen

Järjestimme 16.9.2019 lukio- ja ammatillisen koulutuksen perusteiden toimeenpanon kehittämistyöpajan kestävän kehityksen ja ilmastovastuun aiheista. Työpajassa yksi aihe oli toimenpideohjelman luonnoksen vision, tavoitteiden ja toimenpide-ehdotusten kommentointi ja edelleen kehittäminen. Näkemysten pohjalta luonnos viimeisteltiin verkkokomentointia varten. Tilaisuuteen osallistui 23 opettajaa ja muuta asiantuntijaa kattavasti eri oppilaitoksista.

Verkkokomentointi

täydentyy